

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Кафедра спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки
Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій



«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ІНКЛЮЗІЇ»

Матеріали
*науково-практичної конференції
зі спеціальності 016 Спеціальна освіта*

27 КВІТНЯ 2023 р.

**ХАРКІВ
2023**

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ІНКЛЮЗІЇ

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Кафедра спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки
Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
УЧАСНИКІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 016 «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»

**«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
ТА ІНКЛЮЗІЇ»**

27 КВІТНЯ 2023 р.

**ХАРКІВ
2023**

УДК 378:376-056.26/36 (045)

С 78

С 78 «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ІНКЛЮЗІЇ» : матеріали науково-практичної конференції зі спеціальності 016 Спеціальна освіта (Харків, 27 квітня 2023 року) / Департамент науки і освіти, Харків. обл. держ. військ. адмін., Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2023. 167 с.

Редакційна колегія:

Проскурняк О.І. – доктор психологічних наук;
Бровченко А.К. – кандидат психологічних наук;
Івашура Н.С. – викладач кафедри;
Ільченко О.В. – кандидат педагогічних наук;
Калініна Т.С. – кандидат психологічних наук
Пехарева А. С. – кандидат психологічних наук;
Потамошніва О.М. – викладач кафедри;
Самойлова І.В. – кандидат педагогічних наук;
Савінова Н.В. - доктор педагогічних наук;
Сініченкова А.С. – викладач кафедри
Тарасова В.В., кандидат педагогічних наук;
Тельна О.А. – кандидат педагогічних наук;
Яцинік А.В. – кандидат педагогічних наук;
Джус О.В. – доктор педагогічних наук
Ленів З.П. – кандидат педагогічних наук.

Матеріали науково-практичної конференції включають статті здобувачів освіти, наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, аспірантів, здобувачів, фахівців спеціальної та інклюзивної освіти, та працівників сфери освіти, в яких розкриваються проблеми професійної підготовки майбутніх дефектологів, відображені сучасні підходи психолого-педагогічної корекції розвитку дітей із порушеннями психофізичного розвитку, розкрито особливості інтегрованого та інклюзивного навчання та виховання дітей із особливими освітніми потребами.

***За достовірність фактів, назв, дат, посилань на літературні джерела,
власні дані тощо відповідальність несуть автори***

*Друкується за рішенням кафедри
спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти
(протокол № 11 від квітня 2023 року)*

© Харківська гуманітарно–педагогічна академія, 2023
© Кафедра спец.педагогіки і психології та інклюзивної освіти, 2023

КАРПОВА Т. ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ	60
КИРИЧУК С. РОЗВИТОК ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РАС ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК	65
КЛОЧКО А МЕТОДИ КОРЕКЦІЙНОГО ВПЛИВУ ПРИ ПОРУШЕННЯХ ЗВУКО-СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ СЛОВА У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ III РІВНЯ.	70
КОВАЛЬ В. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	74
КОЛЯДИЧ Т. МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	73
МАРТ'ЯНОВА Т. РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ	83
МАРТ'ЯНОВА Т. РОБОТА ФАХІВЦІВ ІРЦ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	87
МАНТУЛЕНКО М. ПОДОЛАННЯ ПОРУШЕНЬ СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ СЛОВА ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ	91
МАРЧЕНКО В. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ	95
МОСКОВКА Ю. ПОРУШЕННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОГО ЛАДУ МОВЛЕННЯ В УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	99
МОСКАЛЕНКО Д. РАННІ СОЦІАЛЬНО- КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ ЯК ПЕРЕДУМОВИ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З РАС	105
НЕГУТОРОВА Ю. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСІБ З ООП ПІД ЧАС ПЕРЕХОДУ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМИ «SEARCH»	109
ОДЕРІЙ А. ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ	112
ОЧЕНАШ Є. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ДЦП	116

[oop#:~:text=%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%20%D0%B7%20%D0%9E%D0%9E%D0%9F](#)

ПОДОЛАННЯ ПОРУШЕНЬ СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ СЛОВА ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУ

МАНТУЛЕНКО Марія
Вчитель-логопед
Комунального закладу
"Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №345
комбінованого типу
Харківської міської ради"

Порушення складової структури слова вважається однією з найважчих мовленнєвих патологій, що піддаються корекції та розвитку у логопедії. Діти внаслідок недостатнього розвитку слухової уваги, темпо-ритмічної організації мовлення, правильного дихання порушується звуко-складовий лад мовлення. Через порушення звуко-складового ладу мовлення відзначаються скорочення, перепустки, перестановки складів або звуків у словах.

В наш час ефективним та динамічним методом розвитку мовлення у дітей з порушенням інтелекту є застосування спеціальних рухових вправ, що поєднуються з музикою та словами. Такі вправи покликані розвивати почуття ритму, слухове сприйняття, артикуляційну та дрібну моторику, а також вчать правильному мовленнєвому диханню. Крім того, такі вправи розвивають плавність та інтонаційну виразність мовлення, що дуже важливо для розвитку плавного мовлення у дітей із тяжкими порушеннями мовлення.

Ритмічні ігри розвивають почуття ритму та темпу, що так важливо для вимови слів різного складового складу, та ефективні при порушеннях складової структури слова.

Отже, на основі слухових, зорових, тактильно-кінестетичних відчуттів діти відтворюють заданий ритм, відраховують кількість складів у слові різними способами: у долоні, олівцем, на бубні та дерев'яні ложки.

Використання різних музичних інструментів та музично-ритмічних вправ у логопедичній роботі сприятливо впливає в розвитку слухового сприйняття, а вміння звертати увагу на характер звуків (дзвінкість, темп, тональність, джерело звуку) створює основу для формування фонематичного слуху, без якого неможливі грамотне усне та писемне мовлення. Вимова під музику текстів сприяє розвитку слухо-вимовної сторони мовлення.

Рухові вправи вимагають своєчасної реакції на зовнішній подразник, своєчасного перемикавання з одного руху на інший, вміння швидко та точно його гальмувати – це сприяє тренуванню рухливості нервових процесів центральної нервової системи, активування рухового центру мовлення.

Темпо-ритмічна організація мовлення залежить від сильних, пружних та рухомих органів мовлення. Звуки мовлення утворюються внаслідок складного руху органів артикуляції, тому для вимови звуків потрібна хороша диференційована рухова навичка.

Особлива увага приділяється диханню, яке дуже важливе для розвитку мовлення, оскільки дихальна система – це енергетична основа мовленнєвої системи. Дихання впливає на звуковимову, артикуляцію та розвиток голосу. Регулярні заняття дихальною гімнастикою сприяють вихованню правильного мовленнєвого дихання з подовженим, поступовим видихом, що дозволяє отримати запас повітря для вимови різних за довжиною відрізків слів: коротких та довгих.

Вчені у своїх роботах підкреслювали загальнопедагогічний вплив логоритміки на різні хворобливі відхилення у психофізичній сфері людини, а також те, що логопедична ритміка впливає на фізичне та естетичне виховання людини.

Структура та зміст логоритмічних занять залежить від мовленнєвого порушення, рухової активності дитини та самого дефекту. Компенсація мовленнєвого порушення здійснюється через активне включення тих видів діяльності, що забезпечуються роботою правої півкулі мозку, а також

формування міжпівкульної взаємодії, яка забезпечує компенсацію порушених рухових позамовних та мовленнєвих функцій у дитини.

Для розрізнення та засвоєння складового складу слів дитина повинна оволодіти слухомовним ритмом. Цьому передують спеціальні ритмічні вправи, створені задля створення основи правильного членування слова на склади, формування передумов засвоєння словесного наголосу, розвиток складового контуру слова.

Робота над ритмом проводиться у двох напрямках: над сприйняттям та відтворенням різних ритмічних структур.

Дітям можна запропонувати різні способи відтворення ритму: відхлопування в долоні, відстукування м'ячем по підлозі, ритмічні удари у барабан, бубон, по металофону тощо.

Логопедична робота ведеться відповідно до програми. Наприклад, на першому ступені навчання дитина відтворює ритмічні структури лише за наслідування. При цьому у логопедичній роботі використовуються прості неакцентовані ритми, розвиток слухової уваги та пам'яті здійснюється на матеріалі трьох ритмічних сигналів.

На другому ступені навчання дитини вчать сприймати та відтворювати ритмічні структури не тільки за наслідуванням, але й словесної інструкції. У логопедичній роботі використовується більше складний матеріал: кількість ритмічних сигналів зростає до п'яти, дітям пропонуються неакцентовані ритмічні структури, розділені довгими та короткими паузами.

На третьому ступені навчання дітей вчать розрізненню та відтворенню ритмів без опори на візуальне сприйняття. Дитині пропонується до шести ритмічних сигналів, використовуються серії неакцентованих та акцентованих ритмічних структур із гучним та тихим, довгим та коротким звучанням, вводиться графічне позначення різних за тривалістю та гучністю звучань.

Зміст логопедичної роботи з розвитку сприйняття та відтворення ритмічних структур тісно взаємопов'язане з музичним вихованням дітей. Використовуючи ігри для розвитку почуття ритму, розрізнення звуків за тривалістю та силою

звучання вчитель музики вирішує самі завдання, як і логопед. Вчитель також формує у дітей почуття ритму у процесі художньо-естетичного виховання у роботі з пензлем, олівцем, фломастером (практичні вправи на передачу ритму повторності та чергування), при формуванні математичних уявлень (вправи на співвідношення кількості ударів із певною цифрою). Дані напрямки роботи вчителя та вчителя музики визначено програмним змістом у відповідно до ступенів навчання. Логопед може також рекомендувати вчителю використовувати спеціальні вправи, що формують почуття ритму.

Цілеспрямована, планомірна робота з формування слухомовного ритму розвиває слухове сприйняття, сприяє залучення слухової уваги до помилок у вимові. Робота у даному напрямку проводиться у певній послідовності (впізнавання ритмічних структур, розуміння та свідомий аналіз сприйманого зразка, свідомі імітація) і сприяє засвоєнню дітьми навичок ритміки слова та формування ритмічної організації висловлювання, тобто звуко-складової структури слова.

Попередня логопедична робота полягає у навчанні дітей поділу слів на склади з наслідування. При цьому широко використовуються допоміжні прийоми: бавовна в долоні, удари м'яча по підлозі, стукіт олівця, притупування ногою тощо.

Робота з формування слухомовленнєвого ритму проводиться, як правило, з дітьми, які розуміють поняття «склад» у них формуються знання про складову будову слова, вміння чути голосні в слові, визначати кількість складів. Ці знання та вміння є базовими для розвитку слухомовного ритму на матеріалі слів та речень.

Таким чином, логоритміка вдосконалює мовленнєвослухову та мовленнєворухливу системи центральної нервової системи. Зміст занять варіюється від ступеня мовленнєвої порушень, але зводиться до максимального використання музичного та рухового ритму.

Список використаних джерел

1. Гандзюк С. Логоритміка – система рухових вправ. Дошкільне виховання. №1. 2012. С.28-34.
2. Рібцун. Ю. В. Дитина з порушенням мовленнєвого розвитку: посібник. Харків: Ранок, 2018. 256с.
3. Чеснокова Л. В., Золотарьова О. І. Заняття з логоритміки для дітей з вадами мовлення: посібник. Харків: Основа, 2019.160с.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

МАРЧЕНКО Валерія,
студентка групи 211 со КЗ «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
Науковий керівник
ПОТАМОШНЄВА Олена
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» ХОР

Однією з заporук ефективної реалізації інклюзивного навчання є створення інклюзивного середовища. З кожним роком це питання набирає все більшої актуальності, адже кількість дітей з особливими освітніми потребами значно зростає.

Інклюзія передбачає індивідуальний підхід до кожної дитини та створення відповідних умов для навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку. Питаннями інклюзії займалися та продовжують займатися такі фахівці: Н. Бутенко, О. Жирун, М. Заброцький, С. Левченко, С. Бабенко, М. Деркач, Н. Дятленко, В. Засенко, Р. Левіна, А. Колупаєва, М. Шеремет, Ю. Найда, Ю. Рибачук та ін. [1]

Ознайомившись з відповідною літературою можна виділити головні положення інклюзивної освіти, а саме:

- сприймання індивідуальних особливостей кожної дитини та пошук шляхів реалізації освітніх програм відповідно до потреб дитини;
- максимальна участь дитини в освітньому процесі;

Наукове видання

**ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
УЧАСНИКІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 016 «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»**

Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Кафедра спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки
Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій

**«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
ТА ІНКЛЮЗІЇ**

27 КВІТНЯ 2023 р.

Відповідальний за випуск – Пехарева А.С., кандидат психологічних наук,
доцент, в.о.завідувача кафедри спеціальної педагогіки і психології та
інклюзивної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради

Комп'ютерний набір та художнє оформлення: Пехарева А.С.